

א. שו"ל למו"ל גט מארץ ישראל לחוץ לארץ, ולמביא מחוץ לארץ ישראל, שבשניהם צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

ב. וכל גמ — כל שטר — שיש עליו עד כותי, הריהו פסול, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים, שכשר.

ג. וכל השטרות העולים בערכאות — ט-ב שנעשו בבתי דין — של עובדי כוכבים, אף על פי שהותמיהן של שטרות אלו הינם עובדי כוכבים, הרי הם כשרים, (7) חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שנפסלין על ידי חתימת גויים. בגט אשה הם פסולים

שוטה וקטן, משום שאינם בני דעת ואינם ראוי להיות "שליח גירושין"!!

אמר רב יוסף: הכא במאי עסקינן — כאן במה מדובר, כגון שנתנו (6) לה השליח כשהוא היה פיקח, ולא הספיק לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" עד שנתהרש בפתאומיות. עתה דנה הגמרא בדין השני של המשנה: אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שו"ל למו"ל ולמביא.

ומביאה הגמרא ברייתא בה מופיעים שלושה דרכים שבהם שו"ל הגיטים של אשה ועבד:

תנו רבנן: בשלושה דרכים שו"ל גיטי נשים לשחרורי עבדים:

לא נתנו חכמים נאמנות לשליח, כמו שני עדים. אבל בעבד, עיקר הנידון הוא על האיסור שבו [אם פקע או לא]. ומאחר ואנו מאשרים את השטר, ממילא פוקעת גם זכותו הממונית של האדון בעבד.

ועיין באבן האזל (הלכות עבדים פרק ו הלכה ז) שמוסיף, שבעבד אינו בא להוציא ממון, אלא הוא עצמו הממון. ומכיון שיש לו שטר שחרור ומהתורה הוא ברשות עצמו. לא תקנו חכמים בגלל חשש מזוייף, לעשותו לעבד. וכן כתב, כעין סברא זו בחידושי רבי שמואל (גיטין סימן א אות ה), בשם הגאון רבי שמעון שקאפ ע"ה. שבמקום שהממון הינו תולדה מהאיסור, לא שייך פלגינן דיבורא. ובעבד, הרי הממון הוא תולדה מהאיסור.

ואולם, בספר טיב גיטין לא הסכים עם יסוד הפני יהושע. שהרי דעת כמה ראשונים [ר"ן וריטב"א במסכת קידושין דף סה עמוד א. וחידושי הר"ן בסנהדרין דף לא עמוד א), שכל איסור שיש בו ממון ואין לו נאמנות על הממון. גם על האיסור אינו נאמן. [עיין בשב שמעתא

שמעתא ו פרק ד].

ולכן הוא מפרש, שמה שלא הקילו להאינו על הממון, אין זה משום שממון יותר חמור, שהרי אדרכא, ערוה חמורה מממון. אלא, שלא היה צורך לחכמים להאינו גם על הממון, מכיון שאין זה נוגע לעצם העדות. ולפיכך בעבד, מאחר וגם בו שייך עיגון [כמו שכוחבים התוספות בדיבור המתחיל: שו"ל למו"ל ולמביא], לכן הוכרחו חכמים להאמין גם על הממון. כי לא תיתכן הפקעת האיסור, מבלי הפקעת הממון.

6. ראה בהערות לעיל דף ה עמוד א ציון (נד).

7. רש"י מפרש שכשרים הם, משום שדינא דמלכותא דינא. ובדיבור הבא מפרש, "לפי שעל הדינים נצטוו בני נח". וכתב על פירושו בתוספות הרא"ש: "משמע שרוצה להכשירן בשאר שטרות מן התורה". וכן מתבאר בדברי רש"י להלן דיבור המתחיל: פסולא דרבנן.

וכן היא גם שיטת ספר החכמה ורבינו יקר המובאים בהגהות אשרי (ברא"ש, בפרק זה סימן

משום שאינם בני כריתות, הואיל ואינם שייכים בתורת גיטין וקידושין. ומטעם זה נפסלין לחתום אף על שחרורי עבדים, לפי שבכל פסול שהוא מן התורה, שוה דין שחרור העבד לגט אשה מהלימוד "לה לה" בגזירה שוה.⁽⁸⁾

ומוסיפה הברייתא: **והדברי רבי מאיר** [כלומר, לדעת רבי מאיר], שוין הם **בארבעה**.

וכמובא במשנה להלן [דף יא עמוד ב]: **האומר לשליח, תן גט זה לאשתי** [או] **ושטר שחרור זה לעבדי**, [וכוונתו היתה שיזכה השליח בגט או בשטר עבורם], אם **רצה** הבעל לחזור **בשניהם** קודם שהגיע הגט ליד האשה או שטר השחרור ליד העבד, **יחזור, דברי רבי מאיר**.⁽⁹⁾

כי לדעתו, הפסד וחוב הוא לאשה שתתגרש

מבעלה, וכן לעבד שישתחרר מרבו. ואין חבין לאדם אלא בפניו. כלומר, אין אדם נעשה מעצמו שליח לאדם אחר כדי להפסידו, אלא אם כן הוא עשאו שליח.

אבל חכמים, שמנו רק שלושה דרכים, חולקים על רבי מאיר במשנה, וסוברים שבשחרור, מרגע שמסרו ליד השליח, אין האדון יכול לחזור בו. ואף על פי שהעבד לא מינהו להיות שלוחו. וטעמם הוא, משום שסוברים הם, זכות היא לעבד בכך שיוצא לחירות מתחת יד רבו. והיות שזכין לאדם שלא בפניו, הרי מיד כשמקבל השליח את שטר השחרור, יוצא העבד לחירות.

ומקשה הגמרא: **בשלמא לרבנן** [נוח ומוכן לפי שיטת רבנן] זה שנקטה המשנה **מניינא**, את מספר הדרכים — שלושה — כדי **למעוטי**, למעט — **הא**, את שיטתו **דרבי מאיר** [כלומר, דוקא שלושה ולא ארבעה!].

הביאו לרש"י להזכיר את שני הטעמים יחד, בעוד הם סותרים זה לזה. וראה מה שכתב בזה בשיעורי רבי שמואל עמוד רג טור א.

8. ראה לעיל דף ט עמוד א ציון (קפא).

9. והטעם, משום שלדעתו הפסד וחוב הוא לאשה שתתגרש מבעלה. וכן לעבד שישתחרר מרבו. והדין הוא " אין חבין לאדם אלא בפניו" — כלומר, אין אדם נעשה שליח מעצמו לאדם אחר, כדי להפסידו. אלא אם כן עושה זאת בפניו.

אבל חכמים, המונים רק שלושה דרכים, חולקים על רבי מאיר במשנה. ולדעתם, מרגע שמסר האדון את השחרור ליד השליח, כבר אינו

י, שעובדי כוכבים המוחזקים שאינם שקרנים, כשרים הם לעדות מן התורה. וראה מה שנכתב בזה בס"ד בחידושים על התוספות ציון 8. אך יש לדקדק, מדוע הוצרך רש"י להוסיף שעל הדינים נצטוו בני נח, ולא די לו בטעם של דינא דמלכותא, המוזכר בגמרא להלן דף י עמוד ב. [עיין מהר"ם שיף].

ועוד, ששיטת כמה ראשונים שעובדי כוכבים פסולים הם מן התורה, ו"דינא דמלכותא" זהו רק תקנה מדרבנן. וכלשון התוספות רי"ד להלן דף י עמוד ב (ד"ה אמר שמואל): "אף על פי שאין שטר חתימת העובדי כוכבים חשוב שטר, מפני שאין כשרים להעיד מן התורה. [מכל מקום], כיון שהמלך גזר שיהיו שטריהן קיימין והיו נאמנים בעדותן, שטר כשר הוי וקונה אף במתנה "עד כאן לשונו. ואם כן יש להבין. מה

אלא לרבי מאיר, קשה: מניינא, למעוטי מאי — מה בא למעט המניין? [לשם מה צריך לומר את מניין הדרכים?]

ומתוצת הגמרא: לפי רבי מאיר, המניין בא למעוטי הא דתניא — את ששנינו בברייתא: עדים שאין יודעים לחתום, מקרעין להם, שורטין ועושים רושם בסכין — על נייר חלק, ומסמנין את שמותיהם. ואחר כך הם ממלאים את הקרעים — את החריצים — דיו.

אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אלו אמורים, שמועילה עצה זו, בגיטי נשים, שהקילו בהם חכמים להכשירם בחתימות אלו כי רצו להצילם מלהשאר עגונות.⁽¹⁰⁾ כגון במקום שממהר הבעל המגרש להפליג בים ואינו מוכן להמתין לעדים אחרים, או שהוא עומד למות ואין לו בנים, ומצילין אותה מלהזדקק ליבום. אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות, אם יודעין העדים לקרות ולחתום, חותמין. ואם לאו, אין חותמין.

ואם כן, לפי רבי מאיר, בא המניין למעט קולת חכמים זו, שנוהגת רק בגיטי נשים, אך

לא בשחרורי עבדים.

ומדקדקת הגמרא בסיוס לשון הברייתא:

קריה — קריאה, מאן דבר שמיה — מי הזכיר אותה קודם עד שהוצרך רבן גמליאל להזכירה?!

ומיישבת הגמרא: חסורי מחסרא — לשון הברייתא חסר — והכי קתני — וכך יש לשנות בה: עדים שאין יודעין לקרות — קורין לפנייהם, וחותמין. ושאר יודעין לחתום — מקרעין — משרטטין — להם על הנייר, והם ממלאים את חלל הנייר דיו:

ומקשה הגמרא על הברייתא: ותו ליכא — וכי אין עוד דרכים נוספות שבהם שווים גיטי נשים לשחרורי עבדים?

והא איכא — והרי יש את הדין ששנינו במשנה [להלן דף יג עמוד א]: האומר: תנו גט זה לאשתי או שטר שחרור זה לעבדי, ומת קודם שהגיע הגט ליד האשה או קודם שהגיע השטר ליד העבד, הדין הוא שלא יתנו להם לאחר מיתה, לפי שאין גט לאחר מיתה.⁽¹¹⁾ אבל אם אמר: תנו מנה לפלוני, ומת. הדין הוא: יתנו לאחר מיתה, לפי

מלהזדקק ליבום.

11. ומוסיף רש"י, שאפילו לפי חכמים (בדף יא עמוד ב), הסוברים שזכות היא לעבד שיצא מתחת יד רבו לחירות, וזכין לאדם שלא בפניו כאן אינו יוצא. ומשמת האדון אין נותנים לו את שטר השחרור. ואף שכשיכל השליח את השטר בשביל העבד, זכה בו לגבי זה שיותר לא יוכל האדון לחזור בו מהשחרור. מכל מקום מודים חכמים, שכל זמן שלא הגיע השטר בפועל

יכול לחזור. וזאת אף על פי שהעבד לא מינהו להיות שלוהו. וטעמם הוא, לפי שלדעתם שזכות היא לעבד בזה שיוצא לחירות מתחת יד רבו. ולפיכך, מאחר וזכין לאדם שלא בפניו. מיד כשקיבל השליח את שטר השחרור, יצא העבד לחירות.

10. כגון שממהר הבעל המגרש להפליג בים ואינו מוכן להמתין לעדים אחרים. או שהוא עומד למות, [ואין לו בנים], ומצילין אותה

השליח, מטעם "זכין לאדם שלא בפניו". ונחשב כאילו באו המעות לידו. אמנם, להתחייב באחריות, שזוהי חובה למלוה, לזה אין הוא נעשה שלוחו, לפי שאין חבין לאדם אלא בפניו. אבל כאן שאין בזכיית השליח בשטר אלא זכות לעבד, הרי שיד השליח נחשבת כיד העבד. ומיד עם קבלת השטר יצא העבד לחירות.

והרא"ש והר"ן הביאו ראייה לדבריהם מהמשנה להלן בפרק האומר (דף סג עמוד ב), לעניין האשה שאמרה לשליח התקבל לי [קבל עבורי] גיטי [מיד בעלי]. ובא השליח לבעל ואמר לו כן. והבעל נתן לו את הגט ואמר הולך [את הגט] ותן לה. ועל כך הגמרא אומרת, שמיד כשהגיע הגט ליד השליח, הרי היא מגורשת [וראה משי"כ בקרבן נתנאל אות ו]. ועוד, מוסיף הר"ן, משמע גם במסכת קידושין (דף כג עמוד א), שקונה העבד את עצמו. בשטר על ידי קבלת אדם אחר, בין לדעתו ובין שלא לדעתו.

וכן מוכח מהברייתא בפרק השולח (להלן דף מ עמוד ב), שהאומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאי, יצא העבד לחירות, משום שחוששין שמא זוכה לו את השטר על ידי אדם אחר. וכמו שפירש רש"י שם, שמכיון שזכות היא לעבד זכין לאדם שלא בפניו.

ובאמת, שלבד מן הראיות שמביאים הראשונים נגד שיטת רש"י והר"ף והרמב"ם, הרי גם מצד הסברא, לכאורה אין דבריהם מובנים. שהרי אם אכן זוכה השליח בשטר עבור העבד וידו כידו, אם כן חל השחרור מיד. ומאיזה צד וסברא שייך לומר שמחלקים את הזכיה. שמועילה לעניין חזרה [שלא יוכל האדון לחזור], ואינה מועילה לעניין שחרור.

וראה בלחם משנה (בתחילת פרק ו מהלכות עבדים), שהרמב"ם חילק בלשונו בין האומר "זכה בגט זה לפלוני עבדי" לבין אם אמר "תנו גט זה לעבדי". שב"זכה", יצא לחירות מיד. אך ב"תנו", אינו יוצא לחירות, עד שיגיע הגט

לידי העבד, אינו משוחרר. ומכיון שמת האדון מאבד שטר השחרור את תוקפו. לפי שבשעת המיתה פקעה מהעבד רשות האדון. וחלה עליו רשות היורשין. וכדבריו כתב גם הר"ף (בדף ה מדפי הר"ף), וכמו שדייקו זאת הראשונים [הר"ן, הרא"ש בסימן יג ועוד, וכן בהגהות מיימוני בתחילת פרק ו מהלכות עבדים]. וכן כתב הרמב"ם (שם בפרק ו מהלכות עבדים הלכה א), וזה לשונו: "אבל אם אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזור בו. ולא יצא העבד לחירות עד שיגיע הגט לידו. לפיכך האומר תנו גט זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה". וכתב שם הר"ף, שבדומה לזכיה זו מצאנו בגמרא להלן בדף יד (עמוד א) לעניין האומר לשליח: הולך מנה לפלוני, שאני חייב לו. אמר רב: [מצד אחד] חייב המשלח באחריות במעות. [ואם יאנסו ביד השליח, אין כאן כל פירעון]. [אך מצד שני] אם בא המשלח לחזור, ולומר לשליח החזירם לי שמא יאנסו ממך, אינו חוזר. לפי שכבר זכה בהם השליח עבור המקבל, לעניין זה שלא יוכל לחזור.

אמנם הרבה ראשונים חלקו על שיטת רש"י והר"ף והרמב"ם בזה. וכמו שכתבו התוספות בסוגייתנו שדבר תמוה הוא. שהרי מכיון שלדעת חכמים זכות היא לעבד, אם כן פשוט הוא, שמיד עם קבלת השליח את השטר, זוכה העבד בשחרורו. ומוסיף הרא"ש, שמכיון שזכין לאדם שלא בפניו וזכיה מטעם שליחות היא. אם כן ברור הוא שנוח לו לעבד שיהיה זה שלוחו וכשבא השטר לידו כאילו בא ליד העבד. שאם לא נאמר כן, לא יובן מדוע אין האדון יכול לחזור בו, כל זמן שלא נסתיימה השליחות. אלא בודאי, שמיד עם קבלת השליח את השטר נשתחרר העבד ויצא לחירות.

ובאשר להוכחה שהביא הר"ף, כתב הרא"ש שאינה ראייה. שהרי באומר "הולך מנה לפלוני", באמת זוכה המלוה במעות מיד עם קבלת

שדברי שכיב מרע [גוסס] נחשבין ככתובין בשטר וכמסורים למקבל.⁽¹²⁾

השטר לידו, כבר אין האדון יכול לחזור בו. ובהבנת דברי הפני יהושע, ראה מה שכתב בשעורי רבי שמואל אות קמה. ותורף דבריו שם, שבאמת שליח הבאה של האשה ידו כידה כמו בשליח קבלה. אלא שבשליח הבאה היא מגבילה את כח השליחות שלא תחול, אלא משיגיע הגט לידה ממש. נמצא, שעצם "מעשה הגירושין" נגמר בקבלת השליח, אך החלות אינה נהיית אלא רק כאשר היא מקבלת את הגט ולפי זה מובן מדוע אין הבעל יכול לחזור בו. וראה עוד באילת השחר.

והנה, בסוף דבריו כתב רש"י שכשמת האדון פקעה רשות האדון מהעבד וחלה עליו רשות היורשין. ומשום כך אין שחרורו [שמסר השטר לשליח] שחרור. וכן כתב להלן על המשנה בדף יג עמוד א. ומשמע מלשונו. שעצם השליחות שמסר האדון לשליח, אינה בטילה, אף לאחר שמת. אלא שמכיון שפקעה רשותו מהעבד, לכן אין יכול השליח לשחררו. וכן דייק מדבריו בספר קצות החשן (סימן קפח סעיף קטן ב) עיין שם. וראה גם באפיקי ים (חלק ב סימן מד).

אכן באבן האזל (פרק ו מהלכות עבדים הלכה א), העיר שמדברי רש"י על המשנה בדף כח עמוד א, משמע שכשמת המשלח בטלה השליחות. שעל דברי המשנה "המביא גט והניחו [את הבעל] זקן או חולה, נותן לה בחזקת שהוא קיים" מפרש רש"י: ולא חיישינן שמא מת [הבעל] ובטל שליחותו וכו'.

ועיין שם (דף קב עמוד ב בדפי הספר ד"ה ולפי"ז), מה שכתב בכיאר שייטת רש"י, ושלא יסתרו דבריו זה לזה.

12. תקנת חכמים היא זו, לפי שחששו שאם לא יהיה בטוח שיקיימו דבריו, תיטרף דעתו.

לידו. וכוונתו בחילוק זה לסלק את כל קושיות הרא"ש והר"ן הנ"ל. שבכל המקומות הללו מדובר באומר "זכה" ולפיכך מועיל מיד לשחררו. אבל "תנו" אינו מועיל. ומה שהוכיחו מדף סג, שאם תן כזכי הריהי מגורשת מיד. דוחה הלחם משנה, ששם כיון שהיא עשאתו שליח לקבל, ודאי נחשבת קבלתו כאילו הגיע לידה.

ומכל מקום כתב שם, שיש להבין את טעם החילוק בין "תן ל"זכה", מאחר ואנו פוסקים ש"תן כזכי", [כלומר שהאומר "תן לפלוני" דינו כאומר "זכה עבורו"]. וזהו אפילו במתנה, כמובא ברמב"ם בפרק ד מהלכות זכיה ומתנה.

ומבאר הלחם משנה שדעת הרמב"ם היא, שאף ש"תן כזכי", מכל מקום היינו רק לעניין זה שלא יוכל לחזור. אך אין כוונתו לזכיה גמורה. והראיה, שלא השתמש בלשון "זכיה", אלא נקט רק לשון נתינה. משמע שכוונתו בזה שלא יחול הגט עד שיגיע ליד העבד וראה שם מה שהוסיף. ובפני יהושע כתב בכיאר שייטתם, שמכיון שאמר האדון "תנו" וגילה בדעתו שלא יחול השחרור עד שיגיע הגט לידו, הרי זה דומה לדין שליח הבאה הנזכר ברמב"ם בפרק ו מהלכות גירושין הלכה ד. וזה לשונו: "וכן האשה שולחת שליח להביא לה גט מיד בעלה. וזהו הנקרא שליח הבאה, עד שיגיע הגט לידה. ואינו כשליח קבלה שעשתה האשה, שמיד כשמקבל את הגט מהבעל, הריהי מגורשת. כמובא שם בהלכה א.

ומחדש הפני יהושע בדין שליח הבאה, שאף על גב שאינה מתגרשת עד שיגיע הגט לידה, מכל מקום, הבעל אינו יכול לחזור בו לאחר שמסר את הגט ליד השליח. ואף אצלנו הוא כן. שאף שאין השחרור חל עד שיגיע השטר ליד העבד. מכל מקום, מרגע שקיבל השליח את

ומתרצת הגמרא: **כי קתני** — הברייתא אינה שונה אלא **מילתא**, דבר [דין] דליתיה שאינו בשטרות אחרים. אבל **מילתא** דבר דאיתיה — שישנו בשאר שטרות, ⁽¹³⁾ לא קתני — אינה שונה אותו. כמו שמצאנו, **דשלח רבין מכתב משמיה** — משמו של **דרבי אבהו**: **הו יודעין ששלח רבי אלעזר לגולה פסק הלכה משום** — משמו של **רבינו**: **שכיב מרע שאמר "כתבו שטר, ותנו מנה מנכסי**

ושוב מקשה הגמרא: **והאיכא** — והרי יש

לידיו. מבואר שאינו רוצה להקנות ע"י תקנת ח, שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. אלא שהקניין יהיה ע"י השטר עצמו. ומכיון שהזכיר לשון של מתנת שכיב מרע, שהיא לאחר מיתה, מוכח שדעתו שיחול קניין השטר לאחר מיתה, ואין שטר לאחר מיתה. ולפי זה יוצא, לדעת המנחת יהודה, שהדין לא יתנו לאחר מיתה " אינו רק כשלא הספיקו לכתוב את השטר מחיים. אלא אפילו אם כתבו את השטר קודם שמת, ואף מסרוהו למקבל המתנה, גם כן לא קנה. וכמו שפסק בשלחן ערוך חשן משפט (סימן רנ סעיף יז).

אבל אם ציוה השכיב מרע שיכתבו למקבל שטר צוואה, הרי שבאופן כזה, עיקר קניית המתנה הוא מכח הדין "דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי". ומה שציוה שיכתבו לו שטר, זהו משום שרצה שבנוסף למתנת שכיב מרע, יהיה גם שטר צוואה. אך לא שהשטר יעשה את הקניין. ולכן, במקרה כזה, אם מת ולא הספיקו לכתוב את השטר, אין כותבין ונותנין. אבל אם כתבו את השטר מחיים, אף שלא הספיקו ליתנו לו, יוכלו למסור לו לאחר מיתה. וראה שם במנחת יהודה, שכן דעת הריטב"א להלן דף יג עמוד א (ד"ה מתני'). וכן משמע מדברי הרשב"ם במסכת בבא בתרא דף קנב (ד"ה אין כותבין), עיין שם. וראה גם מה שהאריך בזה בשעורי רבי שמואל אות קסא.

13. כגון שמסר שטר מתנה לשלוחו, שיתנו לאדם אחר ומת. לא יתנו השליח לאחר מיתה, לפי שלא התכוין הנותן להקנות לו את הקרקע, אלא לאחר שיגיע השטר לידיו. וברגע שמת פקעה רשותו. רש"י. וראה במנחת יהודה (אות קכב ד"ה ולפי"ז), שמדברי רש"י משמע שדעתו היא ש"תן אינו כזכי", [ראה לעיל ציון (יא) דעת הרמב"ם בזה], ולכן לא יתנו לאחר מיתה. ולפי זה יוצא, שמדין זה, שישנו אף בשאר שטרות, נלמדים שני דברים. א. תן אינו כזכי. ב. אין שטר לאחר מיתה.

אך העיר שם, שקצת קשה לפי זה שהרי מהמעשה שהגמרא מביאה מרבין בשם רבי אבהו לעניין שכיב מרע שאמר וכו', ניתן ללמוד רק את הדין השני, שאין שטר לאחר מיתה. אך את הדין הראשון, שתן לאו כזכי, אין ניתן ללמוד. לפי שפירש שמדובר כאן במתנת שכיב מרע, שאינה חלה אלא לאחר מיתה. אשר בזה בודאי תן לאו כזכי.

14. מלשון הגמרא משמע שמדובר באופן שגם הכתיבה וגם הנתינה הם לאחר מיתה. ובזה הדין הוא שאין נותנין, אך אם הכתיבה היתה מחיים, יכול השליח לתת אף אם מת הנותן.

אמנם, מלשון רש"י שפירש שיש לחשוש שמא דעת הנותן היתה להקנותו בשטר, משיגיע

פפולא, פסול **מדרבנן**, כגון מוליך ומביא שחכמים הצריכוהו לומר בפני נכתב. וכן עד כותי, אינו פסול בשאר שטרות, אלא מדרבנן, לפי שמוחזקים הם לשקר בכך. (16) אבל בדברים שבהם הפסול הוא **דאורייתא** — מן התורה — לא קתני.

אך מקשה הגמרא: **והא** — והרי **ערכאות של עובדי כוכבים, דפפולא** — שפסול **דאורייתא** הוא, וקתני — ובכל זאת הברייתא שנתה אותם!

ומתרצת הגמרא: ברייתא זו, המכשירה חתימת עובדי כוכבים בשאר שטרות ופוסלת אותם בגיטי נשים ובשחרורי עבדים, מדברת באופן שיש **עדי מסירה** ישראלים, שראו את מסירת הגט ליד האשה והשטר ליד העבד. וכשיטת **רבי אלעזר, דאמר עדי מסירה ברתני**. ולדעתו אין צורך לעדים לחתום בגט. (17)

אך הגמרא חוזרת ומקשה: **והא** — והרי **מדקתני סיפא** — מכך שהברייתא שונה

דבר נוסף, אשר בו שווה דינם של גט אשה ושטר שחרור, והוא דין "לשמה", כשם שבאשה צריך לכתוב את הגט לשמה, כך גם בעבד, צריך לכתוב את שטר השחרור לשמו.

בשלמא לרבה — [לעיל דף ב עמוד ב], הסובר שטעם התקנה שהשליח יאמר הוא משום "לשמה", אין זה קשה, משום שהיינו הדבר הראשון הנזכר בברייתא, ששוו למוליך ומביא.

אלא לרבא, שהטעם הוא לפי שאין עדים מצויין לקיימו, **קשיא** — מדוע אין מזכירה הברייתא ששוין הם בדין "לשמה"?

וקושיא נוספת, לפי שניהם:

ותו — ועוד — **בין לרבה בין לרבא האיכא** — הרי יש פסול של כתיבת הגט או השטר על דבר **מחובר**, השווה בשניהם. (15)

ומתרצת הגמרא: **כי קתני** — מה ששינוי בברייתא — אלו רק הדברים שיש בהם

בעמוד זה ציון (8). וכן מה שכתב בפני יהושע להלן דף י עמוד א, על דברי רש"י במשנה.

17. לפי רבי אלעזר המילה "וכתב", הנאמרת בפרשת הגט בתורה, אינה מתייחסת אלא לכתיבת הגט על ידי הסופר, ולא לחתימת העדים.

ובאה ברייתא זו להשמיענו, שאף שעיקר הכריתות נעשית, לדעת רבי אלעזר, על ידי עדי המסירה. מכל מקום, אף הוא מודה שחתימת עדים פסולים בגט [אף שאינה נצרכת מן הדין], פוסלת את הגט. וכמו שאמר רבי אבא לעיל (דף ד עמוד א), "מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו". ופסול זה הוא מדרבנן, לפי

15. פסול מחובר בגט נלמד מן הפסוק "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה". ומשמע, שרק גט שניתן למוסרו לאחר הכתיבה כשר. אך גט הצריך קציעה, קודם שיתננו, פסול. ואף בשטר שחרור נוהג דין זה, שכן הוא נלמד מגט אשה, בגזירה שווה "לה" "לה".

16. דעת רש"י שעד כותי פסול בשאר שטרות מדרבנן, לפי שחשודים הם לשקר. וכן מבואר בדבריו לעיל בראש העמוד, בדיבור המתחיל: חוץ מגיטי נשים, שכתב: "ועל הדינין נצטוו בני נח". וכן פירש במשנה להלן דף י עמוד א. אך דעת התוספות וכמה ראשונים אינה כן. וראה מה שנכתב בזה בהערות על תוספות

לחשוש שיבואו לסמוך עליהם ולמסור את הגט בפניהם. ולפיכך פסולים הם מדרבנן. ואילו רבי שמעון סובר, כיון שיהודים אינם נקראים בשמות כאלה כלל, אין גט זה נקרא מזויף מתוכו. לפי שכולם יודעים שעדים אלה [החתומים] עובדי כוכבים הם, ולא יבואו לסמוך עליהם ללא עדי מסירה כשרים.

ושוב מקשה הגמרא:

והא — והרי — גם דין חזרה נזכר בכרייתא, "רצה לחזור בשניהם — יחזור". ולדברי רבי מאיר, זה פסול דאורייתא, שהרי לאחר שביטל המשלח את שליחות השליח, אינו שלוחו, (18) ואין כאן גירושין כלל.

והיינו פסול דאורייתא, שכן התורה אמרה

בסופה — **רבי שמעון אומר: אף אלו** [גיטי נשים] **כשרין**. ואמר על כך **רבי זירא: ירד רבי שמעון בדבר זה לשיטתו של רבי אלעזר, דאמר עדי מסירה כרתי**, והכשיר את הגיטין בעדי מסירה באופן שכתבם סופר יהודי. **מכלל — משמע — דתנא קמא סבר** שעדי מסירה **לא** כורתים אלא רק עדי חתימה. ואם כן, פסולים גיטין אלו מדאורייתא!

א-1 ומיישבת הגמרא: אכן, גם תנא קמא סובר כשיטת רבי אלעזר, שעדי מסירה כרתי.

ומכל מקום, **איכא ביניהו** — יש ביניהם מחלוקת בעניין עדים בעלי שמות גוים מובהקין.

תנא קמא סובר, שאף במקרה כזה יש

[כלומר שנסמוך על עדותם]. כתב האמרי משה (סימן טז סעיף קטן ה), שרש"י הולך לשיטתו שעובדי כוכבים כשרים לראיה. ורק להחיל על שטר הגירושין שם גט הינם פסולים, מטעם שהם אינם בני כריתות. ולכן כאן הגזירה היא רק שמא יבוא למסור בפניהם.

18. מלשון רש"י משמע שהשליח אינו יכול לתת את הגט מאחר ונתבטלה השליחות. אך אם לא היתה מתבטלת, אז גם אם לא היה הבעל מסכים, יכול השליח למסור את שטר השחרור לעבד. כי מאחר והוא מינה אותו להיות שליח, מעתה יש לו כח לקיים השליחות אף בלי רצון הבעלים.

אכן, אפשר להבין זאת לכאורה רק לפי שיטת הרמב"ם (בפרק ב מהלכות גירושין, הובאה בקצות החשן סימן קפח סעיף קטן ב ובאור שמח שם הלכה טו), שאם מינה שליח בהיותו בריא ואחר כך נשתטה, ונתן השליח את הגט

שחששו חכמים שמא יבואו לסמוך על עדי החתימה הפסולים, גם כשאין עדי מסירה. ולא הכשיר רבי אלעזר, אלא במקום שאין עדי חתימה כלל.

אך לכאורה יש להקשות על מה שכתב רש"י בטעם הגזירה, שיש לחשוש שיסמכו עליהם אף בלא עדי מסירה. הרי ללא עדי מסירה, יהיה הגט פסול לרבי אלעזר, אף אם החתומין עליו הם יהודים. וכמו שהוכיחו זאת התוספות לעיל דף ד עמוד א דיבור המתחיל: דקיימא לן.

ותירץ בספר נחלת משה, שכוונת רש"י שיש לחשוש שימסור את הגט בפניהם ולא יקח עדי מסירה אחרים [יהודים]. וטעם החשש הוא, לפי שהוא יסבור שכשם שעכו"ם כשרים לחתימה, כך כשרים הם למסירה [בפניהם]. ולאחר מכן, כשיבוא הגט לידנו, לא נדע שעדי המסירה היו עכו"ם, ונכשירו.

ומה שלא פירש רש"י, שיש לחשוש שמא יבואו לסמוך עליהם לראיה שהיא מותרת.